

Kolegialność „versus” jednoosobowość orzekania w sprawach pracowniczych oraz ubezpieczeniowych – uwagi na tle uchwały SN z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22

Judicial panel "versus" single-judge court in the adjudication
of the labour law and social security law cases –
remarks in the light of the resolution
of the Polish Supreme Court of April 26, 2023, III PZP 6/22

Poświęcam ten artykuł pamięci Pana Jerzego Dymarsa (1965–2023), Mądrego i Dobrego Człowieka, pracownika ochrony sądu, w którym jestem zatrudniony, z wdzięcznością za nasze rozmowy, gdy uprzejmie, cierpliwie i z uśmiechem przyjmował wychodzenie przeze mnie z budynku sądowego po skończonej pracy również w tak nietypowym czasie, co godziny nocne czy świt, a przy okazji mówił inspirująco o świecie, ludziach, historii.

Streszczenie

W dniu 26 kwietnia 2023 r. Sąd Najwyższy wydał przełomową uchwałę w sprawie III PZP 6/22. To rozstrzygnięcie wpisuje się w bardziej generalne ramy problemu wyboru między orzekaniem przez kolegium sędziów a orzekaniem przez pojedynczego sędziego w określonych sądach. Chodzi o takie sądy, które procedują na podstawie Kodeksu postępowania cywilnego, zatem w szczególności w sprawach pracowniczych i ubezpieczeniowych. Jak wskazuje się w niniejszym artykule, wartościowa argumentacja zaprezentowana w tej uchwale SN zachowa w sporej części aktualność również w dalszej perspektywie czasowej, mimo szybkich zmian w polskiej kulturze prawnej, jakie już nastąpiły po jej podjęciu i jakie jeszcze być może nastąpią w przyszłości.

Słowa kluczowe

sąd wieloosobowy; sąd jednoosobowy; sprawa pracownicza; sprawa ubezpieczeniowa

JEL: K10, K30, K40

Abstract

On April 26, 2023, the Polish Supreme Court issued a landmark resolution in case III PZP 6/22. This decision is part of the more general framework of the problem of choosing between adjudication by a judicial panel and adjudication by a single judge in specific courts. These are such the courts that proceed on the basis of the Civil Procedure Code, and therefore in particular in labour and social security cases. As indicated in this Article, the valuable argumentation presented in this resolution of the Polish Supreme Court will, to a large extent, remain valid also in the longer term, despite the rapid changes in the Polish legal culture that have already taken place after its issuing and that may still occur in the future.

Keywords

Judicial panel; single-judge court; labour law case; social security law case

Wprowadzenie

W dniu 20 czerwca 2023 r. zostało oficjalnie upublicznione, w wykonaniu obowiązku z art. 87 § 2 ustawy o SN (dalej jako: u.SN), pisemne uzasadnienie uchwały wydanej prawie 2 miesiące wcześniej, 26 kwietnia 2023 r., przez siedmiu tzw. starych sędziów zawodowych SN, Izby PiUS SN w sprawie III PZP 6/22 (dalej jako: „uchwała III PZP 6/22”). Jej przedmiotem są dylematy zgodności ze standardami prawnymi wyższego rzędu niż ustawa zwykła określonego przepisu podkonstytucyjnego (przepisu ustawy zwykłej). Wyznacza on *ex lege* jednoosobową (monokratyczną) strukturę składu takiego sądu I i II instancji, jaki proceduje w sprawie prowadzonej na podstawie k.p.c., czyli w szczególności w sprawie z zakresu prawa pracy i sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, a jednak – z woli ustawodawcy podkonstytucyjnego – z pominięciem przepisów k.p.c. o kolegalnej obsadzie sądu dla danej kategorii sprawy. Chodzi tu o „dekolegalizacyjną” regulację z art. 15zsz¹ust. 1 pkt 4 zd. 1 tzw. ustawy antycovidowej z 2 marca 2020 r. (dalej jako: u.aC), zdyskwalifikowaną słusznie przez SN w uchwale III PZP 6/22. Aplikacja tego orzeczenia finalnie doprowadza do „re kolegalizacji” składów orzekających objętych powyższym unormowaniem.

Autor niniejszego opracowania pierwotnie poprzestał na sporządzeniu komentarza – aprobującego – do uchwały III PZP 6/22 wraz z jej pisemnym uzasadnieniem. Po dłuższym namyśle odstąpił jednak od skierowania tej glosatorskiej wypowiedzi do jakiegokolwiek periodyku. W to miejsce postanowił natomiast przygotować niniejszy artykuł. Ma on nieco szerszy wymiar niż jako jedynie analiza uchwały III PZP 6/22 w formie tradycyjnej (klasycznej) glosy. Autor uznał bowiem, w świetle tego, co stało się w polskiej kulturze prawnej po wydaniu przez SN uchwały III PZP 6/22, za bardziej istotne zachęcenie do rozpoczęcia wreszcie pewnej dyskusji, na tle bardziej generalnych konkluzji dających się wysnuć z lektury tej uchwały i jej pisemnego uzasadnienia, a jaka to debata zastąpi „reaktywne”, fragmentaryczne, kazuistyczne, pozbawione całościowej wizji pożądanego stanu rzeczy odnoszenie się w ramach *law in action*, m.in. do kolejnych mniej czy bardziej przemyślanych zmian przepisów prawnych dokonywanych przez naszego ustawodawcę podkonstytucyjnego. Przedmiotem tej dyskusji byłaby pewna ogólna kwestia, w obecnym i w przyszłym polskim stanie prawnym. Chodzi mianowicie o to, czy sprawy pracownicze i sprawy ubezpieczeniowe co do zasady powinny być rozpoznawane w obsadzie kolegalnej czy monokratycznej, jak ta kolegalność albo monokratyczność miałyby wyglądać (w tym problem: jedynie sędziowie zawodowi, sędziowie zawodowi oraz sędziowie niezawodowi, tylko sędziowie niezawodowi?), i jak miałyby być jedna czy druga przez danego decydenta (przede wszystkim władzę ustawodawczą) wprowadzana albo zmieniana.

Nie chodzi tu tylko o problematykę kolegalizacji „versus” monokratyzacji obsady składu sądu orzekającego w sprawie pracowniczej oraz sprawie ubezpieczeniowej jako rozpoznawanej w I i II instancji, lecz również w takiej sprawie rozpoznawanej w trybie skarg kasacyjnych czy jeszcze in-

nych procesowych środków prawnych dostępnych uczestnikom postępowania (stronom) w takich sprawach¹.

Czy uchwała III PZP 6/22 utraci doniosłość?

W prawie dwumiesięcznym okresie od wydania w końcu kwietnia 2023 r. uchwały III PZP 6/22 do dnia upublicznienia tekstu jej pisemnego uzasadnienia w drugiej połowie czerwca 2023 r. doszło w polskiej kulturze prawnej do kumulacji istotnych nowych okoliczności w odniesieniu do tej partykularnej kwestii, jaka była przedmiotem uchwały III PZP 6/22, czyli unormowanie art. 15zsz¹ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.aC. W szczególności ta regulacja już niedługo ma zostać uchylona, choć istota merytorycznego problemu, z którym zmagal się SN w uchwale III PZP 6/22 – kolegalizacja czy monokratyzacja struktury sądu orzekającego w trybie k.p.c. – wcale całkowicie nie zniknie, lecz co do zasady pozostanie, przybierając inną szatę prawną. Z jednej strony czyni to celowym spojrzenie na dylemat między kolegalnością a jednoosobowością struktury obsady sądu pracy i sądu ubezpieczeniowego (czy ogólnie sądu orzekającego w trybie k.p.c.) z szerszej perspektywy, niezawężonej jedynie do badania przepisu art. 15zsz¹ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.aC w powyższym orzeczeniu. Z drugiej strony oznacza to, że uchwały III PZP 6/22 nie należy potraktować w bliskiej przyszłości jako zabytku i odesłać do „orzecniczego muzeum”. Istotna część zawartego w niej wartościowego potencjału argumentacyjnego zachowa walor również w dłuższej perspektywie czasowej, niezależnie od tego, jakie jeszcze nowe okoliczności pojawią się w polskiej kulturze prawnej w tym podstawowym przedmiocie, którego ta uchwała dotyczy².

Regulacja art. 15zsz¹ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.aC

Unormowanie art. 15zsz¹ust. 1 pkt 4 u.aC:

a. obowiązuje od 3 lipca 2021 r., na mocy art. 4 pkt 1 ustawy z 28 maja 2021 r. (Dz.U. poz. 1090),

b. zostało zmienione ze skutkiem od 15 kwietnia 2023 r. przez art. 17 pkt 1 ustawy z 9 marca 2023 r. (Dz.U. poz. 514), dalej w skrócie: u. KPC[2023-1]),

c. zostaje uchylone, wraz z pozostałą zawartością art. 15zsz¹ – ze skutkiem (jeśli chodzi o tę część tego art.; zob. bowiem art. 40 pkt 4 cyt. ustawy) po upływie 14. dni od dnia jej ogłoszenia w Dz.U. – przez art. 28 pkt 2 ustawy uchwalonej przez Sejm RP w 7 lipca 2023 r. Zawiera ona drugą w bieżącym roku kalendarzowym nowelizację k.p.c. doniosłą dla istotnych instytucji prawa procesu cywilnego (pierwsza nowela k.p.c. o takim charakterze, w tym roku, jest objęta przez u. KPC[2023-1]), a dodatkowo zmianę określonych innych ustaw, w tym u.aC. Tekst tej ustawy z 7 lipca 2023 r. jest zamieszczony na internetowej stronie Sejmu (dalej w skrócie: „u. KPC[2023-2]”).

Uchwała III PZP 6/22 spowodowała (o czym bliżej w dalszej części artykułu) szereg pytań prawnych skierowanych przez różne sądy do Izby Cywilnej SN. W dwóch z tych pytań zadający je Sąd Apelacyjny w Warszawie (dwa postanowienia tego Sądu z 15 maja 2023 r., I ACz 109/23 i VI ACa 648/22) – sprawy SN o sygn. III CZP

33/23 i III CZP 35/23 – trafnie dostrzegł syntaktyczne i treściowe wyodrębnienie wewnątrz tekstu art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 u.aC. To unormowanie zostało bowiem zredagowane techniką tzw. kondensacji w jednym i tym samym fragmencie tekstu prawnego dwóch odrębnych norm prawnych³. Z uwagi na to Sąd Apelacyjny w Warszawie w swoich pytaniach wskazuje słusznie odrębnie na dwie kwestie.

Po pierwsze, na regulację z art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.aC; chodzi o treść tego unormowania w zakresie do zawartego w nim średnika; podaje się tu – co doprowadziło do „dekollegalizacji” tych składów sądowych, które były trzyosobowe na mocy k.p.c. – że struktura obsady sądu I i II instancji ma być jednoosobowa (monokratyczna) – jeden sędzia zawodowy – i wynika ona *ex lege* (z mocy decyzji samego ustawodawcy). W okresie od 15 marca 2023 r. treść tego unormowania uległa zmianie, na mocy u.KPC[2023-1]. W ramach owej zmiany ustawodawca, w zakończeniu tekstu art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.aC, dokonał częściowej „rekollegalizacji”, przez „przywrócenie” do orzekania sędziów niezawodowych („ławników”) w sprawach prowadzonych na podstawie k.p.c., a więc i w określonych sprawach pracowniczych, przez wprowadzenie do tej regulacji wyjątku od przyjętej w niej, istniejącej *ex lege*, monokratyczności struktury składu sądu orzekającego, w postaci (również istniejącego *ex lege*) zawodowo-niezawodowego kolegiального składu sądu (sędzia zawodowy plus dwóch sędziów niezawodowych); warto zauważyć, że z legislacyjnego punktu widzenia bardziej przejrzyste byłoby włączenie przez ustawodawcę nowelizującego tego wyjątku nie w tamtym miejscu u.aC, lecz w obecnym art. 15zsz¹ ust. 4 u.aC; zatem w unormowaniu, który wyłącza spod regulacji jednoosobowego rozpoznawania spraw na podstawie u.aC sprawy objęte przez podane tam dwie ustawy – Prawo upadł. i Prawo restr. – a jakie to ustawy z kolei (brane łącznie z k.p.c.) w określonych przypadkach przewidują *ex lege* trójkowe składy czysto zawodowe (trzech sędziów zawodowych) sądu I i II instancji.

Po wtóre, regulację z art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 2 u.aC; chodzi o treść tego unormowania w zakresie po zawartym w nim średniku; określa ono taką trójkową – trzech sędziów zawodowych – strukturę składu sądu orzekającego I i II instancji, jaka nie wynika *ex lege*, lecz może wynikać *ex decisione* (z mocy zarządzenia prezesa sądu, do czego ma on kompetencję, jeżeli: „uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawilość lub precedensowy charakter sprawy”); ta regulacja stanowi kopię dotychczasowego przepisu art. 47 § 4 k.p.c.; obie te regulacje z kolei zostaną powtórzone w przyszłym unormowaniu art. 367¹ § 3 k.p.c., jakie ma być wprowadzone przez u.KPC[2023-2].

Nowe okoliczności między wydaniem uchwały III PZP a upublicznieniem jej pisemnego uzasadnienia, jeżeli chodzi o władzę wykonawczą i władzę ustawodawczą

W okresie między 26 kwietnia 2023 r. a 20 czerwca 2023 r. zaszło szereg nowych, istotnych okoliczności, jeśli chodzi o art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.aC, a więc przedmiot roz-

ważań SN w uchwale III PZP 6/22. Pojawiły się one w ramach funkcjonowania wszystkich władz z klasycznego Monteskiuszowskiego trójpodziału. Zatem chodzi w szczególności o poczynania władzy wykonawczej i władzy ustawodawczej. Po pierwsze, Minister Zdrowia, w drodze rozporządzenia z 14 czerwca 2023 r. (Dz.U. poz. 1118) zniósł ze skutkiem od 1 lipca 2023 r. stan zagrożenia epidemicznego. Po drugie, co perspektywicznie istotniejsze dla problematyki objętej uchwałą III PZP 6/22, została przyjęta u.KPC[2023-2], będąca przedmiotem bardzo szybkich prac w Sejmie RP. Zgodnie z nią unormowanie z art. 15zsz¹ u.aC w całości (a więc również w zakresie art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.aC) wreszcie zostanie uchylone (w/w art. 28 pkt 2 u.KPC[2023-2]).

Jednakże powyższa eliminacja z polskiego tekstu prawnego odnośnej regulacji u.aC, słusznie skrytykowanej przez SN w uchwale III PZP 6/22, wcale nie oznacza, że polski ustawodawca podkonstytucyjny „przywróci” na stałe kolegialną obsadę sądu II instancji, istniejącą *ex lege* (a nie *ex decisione* prezesa sądu), czyli że ten prawodawca doprowadzi do „rekollegalizacji” zgodnej z obecnymi przepisami k.p.c. Na mocy u.KPC[2023-2] dotychczasowa regulacja w tekście k.p.c. obsady sądu II instancji, zarówno sądu apelacyjnego (rozpoznającego apelację), jak i sądu zażaleniowego (rozpoznającego zażalenie) ulega wręcz rewolucyjnej, „antykolegialnej”, „promonokratycznej” zmianie. Staje się, na skutek wejścia w życie u.KPC[2023-2] zasadą to, co dotąd było wyjątkiem, przewidzianym m.in. dla postępowania uproszczonego (dotychczasowy art. 505¹⁰ § 1 k.p.c.; zostaje on uchylony jako obecnie zbyteczny; eliminacji ulega również art. 367 § 3 k.p.c.). Po wejściu w życie u.KPC[2023-2] zasadą staje się więc jednoosobowe (1 sędzia zawodowy), a nie kolegialne (w obsadzie trzech sędziów zawodowych), orzekanie przez sąd II instancji procedujący według k.p.c., stosownie m.in. do nowego art. 367¹ § 1 k.p.c. i nowego brzmienia nadanego przepisowi art. 397 § 1 k.p.c. Tak więc pojawia się co do zasady, w odniesieniu do sądu II instancji, monokratyczność składu sądowego istniejąca *ex lege*. Zarazem zostanie tu powtórzona *expressis verbis* dla przypadku obsady sądu II instancji, w nowym art. 367¹ § 3 k.p.c., regulacja z art. 47 § 4 k.p.c. (jak również identycznego unormowania w uchylanym art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 2 u.aC), tj. o możliwości wyznaczenia w danej sprawie składu trzech sędziów zawodowych zarządzeniem prezesa sądu (kolegialność *ex decisione*).

Jak można sądzić z całokształtu regulacji zawartych w u.KPC[2023-1] (którą ustawodawca „przywrócił” kolegialne składy zawodowo-niezawodowe, czego nie uczynił w odniesieniu do kolegialnych składów czysto zawodowych) oraz u.KPC[2023-2], obecnemu polskiemu ustawodawcy przyświeca idea określonej maksymalnej „dekollegalizacji”: wyeliminowania w postępowaniu cywilnym takich kolegialnych składów czysto zawodowych (trzech sędziów zawodowych), które istnieją *ex lege*.

Oczywiście, u.KPC[2023-2] pozostawia (wyraźnie wprowadza) możliwość składu kolegiального sądu II instancji *ex decisione* prezesa sądu, na mocy nowego art. 367¹ § 3 k.p.c.. Czy jednak owa regulacja rzeczywiście stanowi zasadny argument na rzecz tezy, że przecież u.KPC[2023-2]

wcale nie dokonała tak daleko idącej „dekollegalizacji”, jak to się *prima facie* może wydawać, bo przewiduje ona powyższego rodzaju rozwiązanie „prokollegalizacyjne”, ów swoisty „zawór bezpieczeństwa”? Z pewnością nie. Obowiązujące od 1 października 1950 r. wcześniejsze odpowiedniki art. 367¹ § 3 k.p.c. – najpierw był to przepis art. XLV § 2 Przepisów wprowadzających k.p.c., w brzmieniu nadanym ustawą z 20 lipca 1950 r. (Dz.U. poz. 349), następnie chodziło o art. 47 § 3 k.p.c. w pierwotnym brzmieniu, obecnie jest to art. 47 § 4 k.p.c.⁴ – w poszczególnych sądach były oraz są w praktyce niestosowane, względnie bardzo rzadko stosowane⁵, na co wpływały i wpływają różne czynniki mające źródło w polskim ustrojowym prawie sądowym, istniejące od czasów reformy polskiego sądownictwa, opracowanej przez słynnego sanacyjnego ministra sprawiedliwości S. Cara, a wdrożonej Prawem o ustroju sądów powszechnych z 6 lutego 1928 r. (Dz.U. poz. 93). Co jeszcze ważniejsze, w odniesieniu do regulacji z art. 47 § 4 k.p.c. zasadnie wskazuje się w doktrynie, że jest ona niekonstytucyjna⁶. Stanowi bowiem to unormowanie taki relikw procesy cywilnego ustanowiony przez państwo totalitarne (stalinowskie), jaka to regulacja była i nadal jest jeszcze sprzecznym z regułami rządów prawa odwróceniem takiego rozwiązania, które obowiązywało w Polsce:

□ w innych sprawach niż sprawy ubezpieczeniowe do 30 września 1950 r., a w okresie już od 1 stycznia 1933 r.⁷; zob. art. XLV §. 5 Przepisów wprowadzających k.p.c. z 29 listopada 1930 r., w brzmieniu nadanym przez rozporządzenie Prezydenta RP z 27 października 1932 r. (Dz.U. poz. 802) i regulacja o takiej samej treści w określonych kolejnych nowelizacjach w/w Przepisów wprowadzających k.p.c. sprzed 20 lipca 1950 r., w tym jeszcze unormowanie z XLV1 § 3 Przepisów wprowadzających k.p.c. w brzmieniu nadanym przez dekret z 15 września 1948 r. (Dz.U. poz. 314),

□ w sprawach ubezpieczeniowych jeszcze dłużej, bo od 1 kwietnia 1940 r. do 31 grudnia 1974 r.; zob. art. 352 Prawa o sądach ubezpieczeń społecznych z 28 lipca 1939 r. w brzmieniu pierwotnym (Dz.U. poz. 476) i art. 335 tekstu jednolitego tej ustawy (Dz.U. z 1961 r, poz. 215).

Na gruncie wskazanych regulacji obowiązujących przed 1 października 1950 r. /1 stycznia 1975 r. to nie działający dyskrejonalnie czynnik administracyjny (prezes sądu), lecz sam sąd orzekający, *ex lege* obsadzony jednoosobowo, rozstrzygał o tym, czy *in casu* – z uwagi na określone okoliczności danej sprawy – ma być w niej wprowadzona kolegalność sądu istniejąca *ex decisione*. Kolegalność, która polega na składzie sądu czysto zawodowym czy – w przypadku spraw ubezpieczeniowych – na składzie zawodowo-niezawodowym. Uwagi na temat niekonstytucyjności przepisu art. 47 § 4 k.p.c., prezentowane dotąd w doktrynie prawa procesowego, warto uzupełnić argumentem, że to unormowanie – w odniesieniu do wynikającego *ex lege* składu zawodowo-niezawodowego (art. 47 § 2 k.p.c.) narusza art. 182 Konstytucji RP, przez dopuszczenie do zastąpienia składu mieszanego składem czysto zawodowym na mocy dyskrejonalnego aktu podmiotu administracji sądowej. Z tego akurat punktu widzenia

prawidłowszym rozwiązaniem była regulacja art. 5 § 2 ustawy z 24 października 1974 r. o okręgowych sądach pracy i ubezpieczeń społecznych (Dz.U. poz. 231), na mocy której prezes sądu swoim zarządzeniem nie eliminował ławników ze składu zawodowo-niezawodowego, lecz jedynie przekształcał on wynikający *ex lege* skład trójkowy (sędzia zawodowy plus dwóch sędziów niezawodowych) w skład piętkowy (trzech sędziów zawodowych plus dwóch sędziów niezawodowych).

Co ciekawe, powyższa tendencja eliminacji przez u.KPC[2023-2] kolegalnych składów czysto zawodowych w sądach „cywilnych” (tj. procedujących według k.p.c.) nie odnosi się tylko do obsady składu sądu II instancji. W art. 544 § 1 k.p.c., w brzmieniu nadanym przez u.KPC[2023-2], zostanie bowiem usunięty skład trzech sędziów zawodowych sądu okręgowego, który w I instancji orzeka w tak istotnych społecznie sprawach jak ubezwłasnowolnienie. W ten sposób nastąpi, w tych ostatnich sprawach, odejście od tradycji prawnej istniejącej w Polsce już co najmniej od czasów Prawa o ustroju sądów powszechnych z 6 lutego 1928 r., nawet w świetle mającego epizodyczny charakter art. 273 § 1 pkt 2 lit. e tego aktu normatywnego, w jego wersji pierwotnej.

W tekście u.KPC[2023-2] szczególną uwagę wzbudza ponadto okoliczność, że stosownie do zasady zawartej w intertemporalnym unormowaniu art. 32 ust. 1 zd. 1 u.KPC[2023-2], po upływie 14 dni od dnia wejścia w życie tej ustawy skład sądu również w każdej tzw. sprawie „starej” (tj. wszczętej przed tą datą) winien być odtąd ukształtowany zgodnie z przepisami k.p.c. o ich brzmieniu uwzględniającym zmiany wprowadzone przez u.KPC[2023-2].

Jeśli chodzi o skutki u.KPC[2023-1] i u.KPC[2023-2] dla obsady sądów pracy i sądów ubezpieczeniowych I i II instancji, to jeżeli chodzi o składy kolegalne istniejące *ex lege*, a nie jedynie mogące istnieć *ex decisione*:

□ u.KPC[2023-1] przywróciła kolegalną obsadę sądu pracy I instancji z udziałem sędziów niezawodowych, w tym szcztkowym zakresie, jaki zgodnie z k.p.c. istnieje dla udziału sędziów niezawodowych w składzie tego sądu od czasu jednej z nowelizacji k.p.c. z pierwszej dekady XXI wieku; natomiast nadal istnieje monokratyczna obsada sądu ubezpieczeniowego sądu I instancji, po całkowitym wyeliminowaniu udziału sędziów niezawodowych w rozpoznawaniu spraw ubezpieczeniowych wcześniejszą nowelizacją k.p.c. z powyższej dekady,

□ na mocy u.KPC[2023-2] nastąpi, co do zasady (zob. bowiem art. 367¹ § 2 pkt 1 i 3 k.p.c.), eliminacja rozpoznawania spraw pracowniczych w II instancji w składzie kolegalnym; z kolei zostanie podtrzymana kolegalność rozpoznawania w II instancji tych spraw ubezpieczeniowych, dla których właściwy rzeczowo w I instancji jest sąd okręgowy (zob. nowy art. 367¹ § 2 pkt 2 k.p.c.); wreszcie, co do zasady (zob. art. 367¹ § 2 pkt 1 i 3 k.p.c.), zostanie usunięta kolegalność rozpoznawania w II instancji tych spraw ubezpieczeniowych, dla których właściwy rzeczowo w I instancji jest sąd rejonowy.

Podsumowując, „dekollegalizacja”/„monokratyzacja” składu sądu II instancji, która ma zostać wprowadzona do

k.p.c. na mocy u.KPC[2023-2], będzie w istocie stanowić powtórzenie, w sporym zakresie, tego, co istnieje już od 3 lipca 2021 r. na gruncie art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.a.C.

Czy u.KPC[2023-2] stanowi bardzo szybką, dezaprobowującą odpowiedź władzy wykonawczej i władzy ustawodawczej na „rekolegializację” składu sądu II instancji, spowodowaną uchwałą III PZP 6/22? Wypada w związku z tym zauważyć, że w tym pierwotnym projekcie, którego autorem jest rząd, a którego zmieniona treść została ujęta w Druku Sejmu RP IX. kadencji nr 3365 z 15 czerwca 2023 r., nie było zamieszczonych zmian przepisów k.p.c. o obsadzie składu orzekającego. Ów pierwotny projekt to Druk Sejmu RP IX kadencji nr 3216 z 9 maja 2023 r., którego pierwsze czytanie w Sejmie odbyło się w 26 maja 2023 r. Natomiast duży pakiet zmian w Druku nr 3216, obejmujący kwestie odnoszące się do składu sądu, został niespodziewanie przedłożony na posiedzeniu komisji sejmowej zajmującej się zmianami w kodyfikacjach w dniu 1 czerwca 2023 r., co spotkało się z protestem posłów opozycji politycznej. Następnie został on zaakceptowany – przy aktywnym udziale w posiedzeniach tych organów sporej grupy sędziów zawodowych pracujących w Ministerstwie Sprawiedliwości, w szczególności Macieja Klonowskiego, „pilotującego” tam pod względem merytorycznym zmiany odnoszące się do k.p.c. – na posiedzeniach podkomisji sejmowej w dniu 5 czerwca 2023 r. i w/w komisji sejmowej w dniu 15 czerwca 2023 r. Warta odnotowania jest w szczególności długa debata na temat „dekolegializacji” (padające w niej argumenty), jaka odbyła się na w/w posiedzeniach podkomisji i komisji sejmowej między w/w M. Klonowskim a zajmującą wobec usunięcia składów kolegialnych jednoznacznie krytyczne stanowisko Barbarą Dolniak, posłanką opozycji politycznej, będącą zarazem długoletnią sędzią zawodową w jednym z katowickich sądów rejonowych. W czasie tej debaty M. Klonowski podał m.in., że odnośna eliminacja kolegierności to, jego zdaniem, wyraz oczekiwań samego środowiska sędziowskiego (wyrażanych, jak wyjaśnił, także przez prezesów sądów okręgowych i apelacyjnych w naradzie odbytej na początku maja 2023 r.) W odniesieniu do tej dyskusji wiceminister sprawiedliwości Marcin Warchoł podał, że posłanka B. Dolniak ma wiele racji, a w przyszłości zmiany powinny iść w kierunku składów kolegialnych, natomiast ufa on, iż wprowadzane obecnie do k.p.c. przepisy o składach jednoosobowych to jedynie „rozwiązanie tymczasowe”⁸.

Nowe okoliczności między wydaniem uchwały III PZP a upublicznieniem jej pisemnego uzasadnienia, jeżeli chodzi o najwyższe organy władzy sądowniczej

Uchwała III PZP 6/22 wywołała po jej wydaniu określone reperkusje w odniesieniu do różnych organów władzy sądowniczej najwyższego szczebla. Z jednej strony w Izbie

Cywilnej SN w ciągu maja i czerwca 2023 r. zostało wszczętych, w trybie pytań prawnych, pięć spraw, kolejno o sygn.: III CZP 32/23 (w sprawie tej chodzi o kwestię zawodowo-niezawodowej obsady sądu I instancji), III CZP 33/23, III CZP 35/23, III CZP 37/23 i III CZP 43/23 (w tych czterech ostatnich sprawach chodzi o kwestię kolegierności obsady sądu II instancji); odnoszą się one albo jedynie do kwestii art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.a.C albo również (w sprawach III CZP 33/23 i III CZP 35/23) do kwestii art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 2 u.a.C. W sprawie III CZP 37/23 sąd zadający pytanie prawne podał ponadto w sentencji swojego postanowienia, że jego zdaniem uchwała III PZP 6/22: „została wydana z rażącym przekroczeniem kompetencji”.

Z drugiej natomiast strony, z kolei do TK wpłynęły w maju 2023 r. dwie sprawy. Pierwsza z nich, o sygn. akt P 5/23, jest z pytania prawnego jednego z sądów rejonowych. Druga sprawa, o sygn. akt U 1/23, została wszczęta wnioskiem KRS o stwierdzenie niekonstytucyjności uchwały III PZP 6/22 – będącej, zdaniem KRS (w nawiązaniu do znanego wyroku TK z 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, odnoszącego się do uchwały trzech połączonych izb SN z 23 stycznia 2020 r., I BSA I 41101/20) rodzajem swoistego wadliwego aktu prawa wewnętrznego – wraz z dodatkowym żądaniem tej ostatniej o zawieszenie przez TK skutków tego orzeczenia SN w trybie udzielenia zabezpieczenia. Co ciekawe, jednym z dwóch przedstawicieli KRS przed TK w sprawie U 1/23, wszczętej powyższym „anty-rekolegializacyjnym” wnioskiem tej Rady, została wyznaczona przez KRS Anna Dalkowska (obecnie sędzia zawodowy NSA), czyli osoba będąca wiceministrem sprawiedliwości, który z ramienia Ministerstwa Sprawiedliwości pilotował przyjęcie w toku rządowych i parlamentarnych prac przygotowawczych regulacji art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 u.a.C w 2021 r. Toczy się w również w TK kolejna sprawa, SK 34/23, ze skargi konstytucyjnej odnoszącej się do powyższej regulacji u.a.C. Dalej, postanowieniem z 11 maja 2023 r. w sprawie II CNPP 8/22 skład trzech tzw. nowych sędziów zawodowych SN zadał pytanie prawne odnoszące się do części skutków wynikających z uchwały wydanej w sprawie III PZP 6/22 (dotąd nie wpłynęło ono do TK). Wreszcie, w sprawie P13/21 (w której sędzią sprawozdawcą był STK Jarosław Wyrembak) na skutek cofnięcia pytania prawnego przez katowicki sąd rejonowy, który je zadał, TK postanowieniem z 17 maja 2023 r., umorzył postępowanie („OTK ZU” A/2023, poz. 51).

Ogólnie rzecz biorąc, jeśli chodzi o najbardziej istotne wątki działań, które można uznać za sprzeciw podmiotów funkcjonujących w sferze władzy wykonawczej, władzy ustawodawczej i władzy sądowniczej na „rekolegializację” składów sądowych dokonaną przez uchwałę III PZP 6/22, to nasuwa się tu w ogólniejszej perspektywie konkluzja dotycząca istotnej zbieżności z tym, co ostatnio miało miejsce w odniesieniu do problemów z kolegiernością obsady TK, z uwagi na postawę tzw. sędziów buntowników tego Trybunału. Do częściowej „dekolegializacji” składu TK, która miałaby umożliwić temu Trybunałowi dalsze orzekanie bez potrzeby udziału owych sędziów buntowników,

zmierza z jednej strony projekt nowelizacji przedłożony do Sejmu – Druk Sejmu RP IX kadencji z 4 maja 2023 r. – którego drugie czytanie przez ten organ odbyło się 26 maja 2023 r. Z drugiej strony Prezes RM złożył do TK w tej kwestii „dekolonializacyjny” wniosek z 9 czerwca 2023 r. (sprawa K 8/23 przed TK).

Uchwała III PZP 6/22 i jej pisemne uzasadnienie jako takie

Pisemne uzasadnienie uchwały III PZP 6/22 powstawało zatem w mocno niekomfortowych warunkach, jak już chociażby wynika z opisanych wyżej okoliczności mających miejsce po wydaniu tej uchwały. Ponadto niezasadnie spotkało się ono na wstępie z negatywnym odbiorem w mediach⁹. Natomiast argumentacja w nim przedstawiona, a prowadząca SN do dyskwalifikacji ukształtowania się *ex lege* monokratycznej struktury sądu orzekającego, w oparciu o art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.a.C, jako niezgodnego ze standardem prawnym wyższego rzędu niż ustawa zwykła, zasługuje na pełną aprobatę. Rezultat ustalony przez SN, w postaci „rekolonializacji” (usunięcia monokratyczności) po 26 kwietnia 2023 r. obsady składu sądu wymienionego w treści regulacji z art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.a.C na rzecz obsad kolegialnych przewidzianych przez k.p.c., również nie budzi zastrzeżeń koncepcyjnych¹⁰. Jedynym mankamentem merytorycznym pisemnego uzasadnienia powyższej uchwały III PZP 6/22 jest jedynie to, że z jednej strony SN uważa, iż akceptacja przyjętego przez niego podejścia do powyższej regulacji zdania 1 pkt 4 art. 15zsz¹ u.a.C będzie „praktycznym testem”, o którym mowa w pkt 54 pisemnych motywów swojego judykatu. Z drugiej jednak strony SN sam przedstawia sądom objętym przez odnośną regulację z art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 k.p.c. (pkt 47 przedostatnie zdanie pisemnych motywów), nie negując dopuszczalności takiego rozwiązania, swoistego rodzaju „oportunistyczną furtkę”. Jest nią doprowadzenie do skorzystania przez prezesa sądu z jego kompetencji określonej w zdaniu 2 pkt 4 art. 15zsz¹ u.a.C. Umyka tu uwadze SN, że przecież art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 2 u.a.C jest kopią przepisu art. 47 § 4 k.p.c. Tymczasem art. 47 § 4 k.p.c., jak już wyżej wskazano, jest regulacją niekonstytucyjną. Powoduje on *ex decisione* – dyskrecyjne i niepodlegające zaskarżeniu zarządzenie prezesa sądu¹¹ – niewłaściwie określoną prawnie ingerencję w strukturę składu orzekającego, dopuszczając zmianę tejże struktury wyjściowo ukształtowanej *ex lege* (jako monokratycznej – art. 47 § 1 czy jako kolegiальной – zawodowo-niezawodowej – art. 47 § 2 k.p.c.). To samo będzie dotyczyć nowego art. 367¹ § 3 k.p.c., w razie wejścia w życie u.KPC[2023-2].

Skoro zatem regulacja z art. 47 par 4 k.p.c. jest już immanentnie, z uwagi na swoją treściową zawartość, niekonstytucyjna, to gdy ponadto ta treść została zdublowana w art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 2 u.a.C, stała się ona, w obrębie tego ostatniego przepisu, obciążona w rezultacie niejako podwójną niekonstytucyjnością. Nastąpiło to z uwagi na jej niekonstytucyjną zawartą tam „obudowę

normatywną” („opakowanie normatywne”), wyznaczoną przez art. 15zsz¹ ust. 1 *in principio* u.a.C, czyli przez występujące tam temporalne określenie: „w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego[...] oraz w ciągu roku od odwołania [»ostatniego z nich« – w wersji tej regulacji do dn. 14.03.2023 r.; »tego z nich, który obowiązywał jako ostatni« – w wersji owej regulacji od dn. 15.03.2023 r., w istocie nie zmieniającej dotychczasowego sensu]”. Konstytucyjność tej „normatywnej obudowy” (istniejącej na równo zarówno dla zd. 1, jak i dla zd. 2 pkt 4 ust. 1 art. 15zsz¹) słusznie podważa SN, czyniąc to w odniesieniu do regulacji z art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.a.C, jaka z kolei – w zakresie jej treściowej zawartości samej w sobie, czyli z pominięciem jej w/w obudowy normatywnej – nie jest wyraziście immanentnie niekonstytucyjna, stanowiąc w istocie jedynie rozszerzenie zastosowania zastosowania m.in. przepisów art. 47 § 1 czy art. 505[10] § 1 k.p.c.

Nie jest więc spójne z jednej strony dyskwalifikowanie przez SN stosowania regulacji mniej niekonstytucyjnej (art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.a.C), a z drugiej strony niezgłaszanie zastrzeżeń przez niego wobec stosowania regulacji jeszcze bardziej niekonstytucyjnej (art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 2 u.a.C). Ta ostatnia wcale przy tym nie gwarantuje, że dany skład sądowy wyznaczony *ex lege* jako monokratyczny przekształci się *ex decisione* w skład trzyosobowy (a więc, że prezes sądu wyda pozytywne zarządzenie) albo że wyznaczony już *ex decisione* skład trójkowy nie stanie się znowu wyznaczonym *ex lege* składem jednoosobowym (gdyby prezes sądu uchylił wydane wcześniej zarządzenie wyznaczające skład kolegiálny dla danej sprawy)¹².

Sądy katowickie i ich podejście do art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.a.C. Kwestia tzw. epizodyczności owej regulacji

W przeciwieństwie do postawy zdecydowanej większości polskich sędziów zawodowych w okresie przed wydaniem uchwały III PZP 6/22, w tym i określonych składów samego SN (w innej izbie tego Sądu, a mianowicie w IC SN, przy czym chodzi o podejście zarówno tzw. starych sędziów zawodowych SN – postanowienie SN z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22, LEX nr 3361825 – jak i tzw. nowych sędziów zawodowych SN, uchwała SN z 26 maja 2022 r., III CZP 86/22, LEX nr 3347779), to właśnie skład siedmiu tzw. starych sędziów zawodowych SN z IPIUS SN w odnośnej sprawie III PZP 6/22 w dostatecznym stopniu okazał się być takim podmiotem, jaki w ślad za terminologią ONZ-owską, aplikowaną również w kulturze prawnej Rady Europy i UE, można nazwać (szeroko ujmowanym) obrońcą praw człowieka (*human rights defender*). W tym wypadku chodzi o bycie obrońcą prawa człowieka do rzetelnego procesu.

Czy jest słusznym uznanie przez SN w uchwale III PZP 6/22 i jej pisemnym uzasadnieniu, że należy odwołać się

jedynie do pojedynczego ponadustawowego standardu prawa do rzetelnego procesu, a mianowicie wyłącznie tego wyrażonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP? Przy jednoczesnej dezaprobachie tego Sądu wobec możliwości kumulatywnego zastosowania (wbrew podejściu przyjętemu przez sąd zadający pytanie prawne, opartemu na jeszcze wcześniejszej koncepcji Rzecznika Praw Obywatelskich) innego ponadustawowego standardu owego prawa, a mianowicie tego wyrażonego w art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (EKPC)? Wydaje się, że optymalnym rozwiązaniem w tej kwestii jest to podejście, jakie było akceptująco analizowane przez dwa składy sądów katowickich, jedno z nielicznych sądów na terenie Polski, które w okresie przed wydaniem uchwały III PZP 6/22 w swojej praktyce orzeczniczej oficjalnie zgłosiły zastrzeżenia do regulacji z art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.a.C. Są nimi:

a. katowicki rejonowy sąd pracy (Sąd Rejonowy Katowice-Zachód w Katowicach) – w jednoosobowym składzie sędzi zawodowej Magdaleny Niemiec – który kolejno:

– zadał we wrześniu 2021 r., działając jako sąd I instancji, pytanie prawne do TK na temat konstytucyjności wyłączenia przez art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.a.C sędziów niezawodowych („ławników” sądów powszechnych) ze składów sądu pracy, na skutek czego przed TK została wszczęta sprawa P 13/21; w sprawie tej, jak słusznie zauważył SN w pisemnym uzasadnieniu uchwały III PZP 6/22 od dłuższego czasu nic się nie działo (według publicznie dostępnych informacji); wyżej już podano, że w końcu kwietnia 2023 r. do TK wpłynęło cofnięcie pytania prawnego od w/w sądu katowickiego, a w kilkanaście dni później TK umorzył na skutek tego postępowanie w sprawie P 13/21,

– w marcu 2022 r. w takiej sprawie pracowniczej, która zgodnie z k.p.c. powinna być rozpoznawana w trzysobowym składzie zawodowo-niezawodowym (czyli z udziałem dwójki sędziów niezawodowych, „ławników” sądu powszechnego), w/w sąd w Katowicach, działając jako sąd I instancji, zaaplikował koncepcję zaprezentowaną już w październiku 2021 r. przez RPO i dlatego, z uwagi na ponadustawowy standard prawa do rzetelnego procesu wyrażony w art. 6 ust. 1 EKPC, pominął stosowanie art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.a.C; daną sprawę pracowniczą w dalszym ciągu rozpoznawał więc skład sądu nie jednoosobowy, lecz kolegialny,

– z kolei w lipcu 2022 r. ten sam sąd katowicki, działając jako sąd II instancji (w trybie tzw. zażalenia poziomego), zadał pytanie prawne do SN, na skutek czego przed SN została wszczęta sprawa III PZP 4/22, która ostatecznie – na skutek wydanego w niej postanowienia SN z 14 grudnia 2022 r – stała się sprawą III PZP 6/22¹³;

b. Sąd Okręgowy w Katowicach – w jednoosobowym składzie sędziego zawodowego (zarazem pracownika akademickiego i szefa stowarzyszenia sędziowskiego „Iustitia”) Krystiana Markiewicza – który zadał pytanie prawne do SN, nieprzekonująco zdezaprobowane przez ten Sąd, zdaniem m.in. M. Skibińskiej (2023. s. 124) w/w postanowieniu z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22.

Właśnie w nawiązaniu do tego, co sygnalizowały w swoich pytaniach prawnych katowickie sądy zadające pytania prawne (do TK, do SN), jest łatwiej znaleźć koncepcyjne „domknięcie” słusznych uwag SN w uchwale III PZP 6/22 na temat specyficznego skonstruowania przez ustawodawcę tzw. epizodyczności, jaka zdaje się wynikać z art. 15zsz¹ ust. 1 *in principio* (w części wprowadzającej) u.a.C.

Chodzi o określenie: „w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego[...] oraz w ciągu roku od odwołania [»ostatniego z nich« – jak stanowiła ta regulacja do dn. 14.05.2023 r. /» tego z nich, który obowiązywał jako ostatni« – w wersji owej regulacji od dn. 15.03.2023 r.]”]. Za katowickimi sądami zadającymi powyższe pytania prawne należy z kolei wskazać, że przecież tą regulacją, braną w jej kontekście normatywnym, władza ustawodawcza w istocie deleguje władzy wykonawczej (Ministrowi Zdrowia) określanie, podstawowymi aktami normatywnymi (rozporządzeniami), czasokresów stosowania ustawowego unormowania art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 u.a.C, i tym samym to władza wykonawcza kształtuje w ten sposób obsadę składów sądów, w danych odcinkach czasu. Co więcej, i rozwijając myśl sądu zadającego pytanie prawne, nie wydaje się, by w istocie chodziło tu o regulację epizodyczną *sensu stricto*. Epizodyczność ustawowego unormowania prawnego w klasycznej postaci (np. Moras, Kroczyk, 2016, s. 33 i n.) – a przynajmniej takiej, która nie narusza zasady rządów prawa – jest oparta na tzw. czasie linearnym, tj. takim czasie, jaki obejmuje określony konkretnie (przez samego ustawodawcę) jeden odcinek temporalny, zamknięty chronologicznie (a co najmniej który samodziennie zamknie się chronologicznie) w zakresie jego początku i jego końca, jaki to pojedynczy wycinek czasu (według decyzji samego ustawodawcy, podjętej *ex ante* w momencie wprowadzania takiej regulacji) nigdy nie powtórzy się w przyszłości. Dlatego owa regulacja ulega, po upływie tego odcinka czasowego, całkowitemu wyczerpaniu (skonsumowaniu) aplikacyjnemu. Tymczasem literalne brzmienie przytoczonego wyżej temporalnego fragmentu art. 15zsz¹ ust. 1 *in principio* u.a.C, oparte na nieokreślonych ustawowo (przez samego ustawodawcę), ujętych abstrakcyjnie (niekonkretnie) potencjalnie nieograniczonej ilości odcinków czasu wyznaczających czas jego stosowania, przywołuje w istocie tzw. czas kolisty, choć niekoniecznie (regularnie) cykliczny¹⁴. Odnosna swoista „semi-epizodyczność” („wielokrotna epizodyczność”, „odtwarzająca się” czy raczej „odtwarzana” epizodyczność?) regulacji z art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.a.C stanowi dodatkową przesłankę do wniosku, wyłaniającego się już z trafnych uwag sądu rejonowego zadającego pytanie prawne, że chodzi tu w istocie o ustawową regulację, opartą na pozaustawowej (tutaj: podstawowej) decyzyjności władzy wykonawczej, bezpośrednio wobec władzy sądowniczej. Mowa o decyzyjności w klasycznym jego rozumieniu, propagowanym w latach 20. XX wieku przez niemieckiego przedstawiciela nauki prawa Carla Schmitta (1888–1985). Zatem osobę, do której poglądów w ciągu kilkunastu ostatnich lat, a zwłaszcza od czasu po-

czątków tzw. kryzysu ustrojowego w 2015 r., odwoływali się licznie w naszym kraju nie tylko politolodzy, ale i prawnicy (np. Ciapała, 2017). Według A. Wielińskiego i P. Bały decyzyzm to: „uznanie wyższości decyzji nad normą prawną w sytuacji dla państwa wyjątkowej” (zob. Wielomski & Bała, 2008, s. 5), a którą to wyjątkowość definiuje sam decydent. Decyzyjność danej regulacji jest nie do pogodzenia w państwie rządów prawa (*the rule of law*) nie tylko z prawem rzetelnego procesu (na gruncie art. 45 ust. 1 KRP; ponadto w świetle art. 6 ust. 1 EKPC, mając przy tym na względzie, że z kluczowych dokumentów normatywnych Rady Europy wynika wprost, że mają one funkcjonować w ramach rządów prawa), ale i w szczególności z ogólniejszym standardem państwa prawnego (art. 2 KRP).

Obsada składów sądów I instancji w sprawach pracowniczych, gdy chodzi o okres po dniu 26 kwietnia 2023 r. a przed dniem wejścia w życie art. 32 ust. 1 zd. 1 u.KPC[2023-2]

Powyższe wadliwość art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 u.aC odnoszą się nie tylko do obsady sądów II instancji, ale i (czym SN wprost w uchwale III PZP 6/22 nie mógł się zająć, z uwagi na granice przedmiotowe zadane mu pytania prawnego) sądów I instancji w tych sprawach, dla których k.p.c. wprowadza kolegiálny skład sądu. Z tego punktu widzenia rozwiązaniem poprawnym w świetle standardów prawnych wyższego rzędu niż ustawa zwykła jest aplikacja również przez sądy I instancji w sprawach pracowniczych¹⁵ dla których k.p.c. przewiduje zawodowo-niezawodowy skład sądu w pewnym specyficznym okresie:

a. po 26 kwietnia 2023 r., czyli po wydaniu uchwały III PZP 6/22,

b. jeszcze przed dniem wejścia w życie wyżej już wskazanego przepisu art. 32 ust. 1 zd. 1 u.KPC[2023-2], zgodnie z którym od tego czasu sąd ma procedować w każdej sprawie (a nie tylko w takiej sprawie, w której znajdują zastosowanie zmiany wprowadzane do tekstu k.p.c. przez u.KPC[2023-2]) w składzie określonym przez k.p.c. o brzmieniu całego tego kodeksu (a nie tylko nowych regulacji kreowanych przez u.KPC[2023-2]) nadanym tą ustawą, ów intertemporalny przepis, mający uniwersalny zakres zastosowania (*lex generalis*), odnosi się zarówno do składów czysto zawodowych (wyłącznie tych drugich dotyczy ponadto szczegółowa regulacja art. 32 ust. 1 zd. 2 u.KPC[2023-2] umożliwiającą zaaplikowanie art. 32 ust. 1 zd. 1 w odniesieniu do składu czysto zawodowego w pewnej szczególnej sytuacji), jak i – mając na uwadze także potrzebę jego prokonstytucyjnej (KRP) i prokonwencyjnej (EKPC) wykładni, w tym zakresie – do składów zawodowo-niezawodowych; w konsekwencji jako *lex posterior* w istocie deroguje on (co odpowiada idei u.KPC[2023-2], by wyeliminować stosowanie przepisów o składzie sądu zawartych w u.aC), jeżeli chodzi o składy mieszane (za-

wodowo-niezawodowe), intertemporalne unormowanie z art. 29 ust. 2 u.KPC[2023-1]; w świetle tego ostatniego w sprawie objętej według k.p.c. składem sądu zawodowo-niezawodowym, a wszczętej przed 15 kwietnia 2023 r., sąd jednak ma nadal procedować w składzie z wyłączeniem ławników (w oparciu o u.aC w jej brzmieniu obowiązującym do 14 kwietnia 2023 r.),

tego rozwiązania, jakie katowicki SR zastosował – jak wyżej podano – już w marcu 2022 r. Dlatego dalej sąd pracy winien procedować z udziałem ławników. Chodzi o zastosowanie tego podejścia zarówno w sprawach wszczętych przed 3 lipca 2021 r., jak i wszczętych w okresie od 3 lipca 2021 r. (od tej ostatniej daty wszedł w życie art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 u.aC w pierwotnym brzmieniu). Należy zauważyć, że w odniesieniu do składów zawodowo-niezawodowych (art. 47 § 2 k.p.c.), w literaturze przedmiotu, słusznie cytowanej przez SN w pisemnym uzasadnieniu uchwały III PZP 6/22, było zgodnie zgłaszanych nawet więcej zastrzeżeń natury konstytucyjnej (naruszenie również art. 182 Konstytucji RP) niż w odniesieniu do kwestii czysto zawodowej obsady składów sądów II instancji.

Zakończenie

Jak podałem na początku niniejszej publikacji, nie miała ona być ujęta jedynie w konwencji tradycyjnej glosy do orzeczenia sądowego, lecz jej celem jest zachęcenie do otwarcia dyskusji na temat poruszony w tym wstępie, a stanowiący obiekt analizy w uchwale III PZP 6/22 w odniesieniu do pewnej partykularnej regulacji u.aC. Okazuje się, że owa uchwała SN stanowi dobry bodziec do podjęcia tejsze debaty. Będzie istotne, by w jej ramach dostatecznie wybrzmiał głos zarówno „kolegialistów”/„antymonokratystów” (zwolenników zasady kolegialności, takiej czy innej: czysto zawodowej, zawodowo-niezawodowej, czysto niezawodowej?), jak i „monokratystów”/„antykolegialistów” (protagonistów zasady monokratyczności, takiej czy innej – sprawowanej przez sędziego zawodowego, tzw. sędziego pokoju, a może jednak sędziego całkowicie niezawodowego?). Główny problem poruszony w uchwale III PZP 6/22, a więc zgodności ze standardami prawnymi wyższego rzędu niż ustawa zwykła zjawiska „delegializacji” składów orzekających – jakie *de lege lata* w Polsce, w odniesieniu do sądu II instancji, są według k.p.c. kolegiálnymi składami czysto zawodowymi – w całości nie zniknie również po wejściu w życie u.KPC[2023-2]. Jak wyżej wskazano, w większej części on pozostanie, a jedynie jego lokalizacja zostanie zmieniona, przez jego przesunięcie do innego niż dotąd aktu normatywnego. Również z tego punktu widzenia uchwała III PZP 6/22 stanowi wartościowy punkt wyjścia do dalszego rozwoju orzecznictwa władzy sądowniczej („sądy i trybunały”, według terminologii Konstytucji RP), już na gruncie innych, nowych regulacji, niż unormowania u.aC, a jaka to przyszła judykatura będzie analizowała prawidłowość poczynań władzy ustawodawczej w przedmiotowej materii.

Przypisy/Notes

¹ W tym w odniesieniu skarg nadzwyczajnych, funkcjonujących z mocy obecnej u.SN, które są, również w sprawach pracowniczych i ubezpieczeniowych, rozstrzygane kolegialnie, do czego ustawodawca przewidział udział nie tylko sędziów zawodowych, ale również sędziów niezawodowych („ławników SN”). Jednakże w odniesieniu do nich, niestety, nagromadziło się od początku 2023 r. w SN szereg niekorzystnych zjawisk, co nie uległo zmianie, i ze smutkiem można przypuszczać, jeżeli tak będzie dalej, że w stanie prawnym *de lege ferenda* ci sędziowie niezawodowi staną się swoistymi ofiarami „dekollegalizacji” ich dotyczącej, a polegającej na usunięciu ich przez ustawodawcę ze składów kolegialnych SN. Zob. o obecnym stanie tego m.in. Woźnicki, 2023. Jeśli chodzi o określone etapy wcześniejsze: Jankowiak, 2023a; idem, 2023b.

² Nie jest czymś niezwykłym w Polsce ostatnich lat to, że niespodziewanie i bardzo często następują w odniesieniu do naszego systemu prawnego doniosłe, mniej czy bardziej rozległe zmiany, za którymi nadążyć często trudno, a czasem w ogóle nie sposób uczestnikom polskiej kultury prawnej, i to nie tylko nieprawnikom. Doświadczył tego również sam SN w sprawie III PZP 6/22. Dwukrotnie bowiem w pisemnym uzasadnieniu uchwały III PZP 6/22 (pkt 37 i pkt 50 pisemnych motywów) przeoczył on, że obecne brzmienie regulacji z art.15zsz¹ ust.1 pkt 4 zd.1 aC – ustalone wskazaną przez niego ustawą z 9 marca 2023 r. – obowiązuje nie dopiero od 1 lipca 2023 r., lecz już od 15 kwietnia 2023 r. (zob. bowiem art. 31 pkt 3 tej ustawy z 9 marca 2023 r.).

³ Dla niniejszego opracowania nie ma znaczenia, jak dokładnie pod względem teoretycznoprawnym opisać sposób zastosowania tej techniki redagowania tekstu prawnego, w odniesieniu do tej właśnie regulacji u.AC. Zatem, czy:

- są tu zawarte dwa odrębne przepisy prawne i z każdego z nich podlega odtworzeniu odrębna norma prawna,
- jest to jednak tylko jeden przepis prawny, choć występujący w dwóch różnych wersjach (składający się niejako z dwóch „półdań”), i z każdej z nich podlega rekonstrukcji inna norma prawna.

Rozstrzygnięcie tej kwestii jest w dużej mierze zagadnieniem definicji tego, czym w ogóle jest przepis prawny. Zgodnie ze stanowiskiem M. Zielińskiego, wydaje się, że najwybitniejszego przedstawiciela polskiej nauki prawa zajmującego się teoretycznymi zagadnieniami redagowania tekstów prawnych i egzegezy tekstu prawnego: „przepis prawny to zdanie w sensie gramatycznym (od kropki do kropki lub od kropki do średnika, lub od średnika do kropki) wyraźnie wyróżnione graficznie w tekście prawnym i oznaczone w nim zwykle jako artykuł czy ustęp (lub fragment artykułu czy ustępu), przy czym: zgodnie z powszechnie przyjętą w polskiej teorii legislacji koncepcją [...] ani punkty ani litery nie stanowią odrębnych przepisów, lecz pozostają fragmentami przepisów mającymi sens jedynie w bezpośrednim związku z przepisami wyróżniającymi je”. (Zieliński, 2002, s. 16–17).

⁴ Zatem pewnej korekty wymagają wywoły A. Olasia (2020, s. 515), który podał, że unormowanie, o którym mowa, było novum wprowadzonym dopiero od 1 stycznia 1965 r. przez k.p.c.

⁵ Zob. np. Wengerek, 1975, s. 41. Autor podaje, że: „w praktyce przepis ten [art.47 § 3 k.p.c.] jednak nie jest stosowany”; Łazarska, 2022, s. 131. Autorka wskazuje, że: „mechanizm ten [z art. 47 § 4 k.p.c.] do tej pory (był) niezwykle rzadko stosowany”.

⁶ A. Łazarska, wprawdzie próbuje znaleźć w swoim opracowaniu różne racjonalizacje stosowania odnośnej regulacji, jednak następnie podaje, że „[t]aka regulacja zarówno z przyczyn pragmatycznych, jak i ustrojowych, jest oderwana od realiów funkcjonowania sądów oraz niekonstytucyjna”, *op. cit.*, s. 146). Zob. ponadto Markiewicz, 2015, s. 296–297; Markiewicz, 2022, s. 49–50; A. Olaś, *op. cit.*, s. 522–523. Zob. również uzasadnienie postanowienia Sądu Okręgowego w Katowicach z 21 października 2021 r., IV Ca 311/21.

⁷ A nie, jak wskazuje A. Olaś (*op. cit.*, s. 510), dopiero na mocy dekretu z 16 lutego 1945 r. (Dz.U. poz. 28), czyli od 10 marca 1945 r.

⁸ Zob. Kancelaria Sejmu. Biuro Komisji Sejmowych:

- pełny zapis przebiegu posiedzenia Podkomisji stałej do spraw nowelizacji prawa cywilnego (nr 15) z 5 czerwca 2023 r., s. 15–26;
- pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach (nr 46) z 15 czerwca 2023 r., s. 19–27 (w/w wypowiedź M. Warchoła na s. 22, w/w wypowiedź M.Klonowskiego o oczekiwaniach środowiska sędziowskiego na s. 19–20).

Na uwagę zasługuje też załącznik do przedłożonych na posiedzenie Sejmu RP w dniach 6 – 7 lipca 2023 r. w/w druków sejmowych nr 3216 i 3365, w postaci opinii Instytutu Legislacji i Prac Parlamentarnych Naczelnej Rady Adwokackiej (ILiPP NRA) z dnia 15 czerwca 2023 r. Dokonano tu stanowczej krytyki przepisów o „dekollegalizacji” składów sądów cywilnych zawartych w u.KPC[2023-2], podnosząc w szczególności zastrzeżenia natury konstytucyjnej. Dla pełności obrazu należy wskazać ponadto, że zgodnie z senackim projektem ustawy z Druku Sejmu RP IX kadencji nr 2600 z 21 lipca 2022 r. – a więc złożonym do Marszałka Sejmu na znaczny czas przed wydaniem uchwały III PZP 6/22 – miałyby nastąpić pełna rekollegalizacja składów sądów I i II instancji, procedujących w trybie k.p.c. Do dziś jednak ten projekt senacki oczekuje na umieszczenie go w porządku obrad Sejmu, celem jego pierwszego czytania; obecnie, po przyjęciu u.KPC[2023-2], zakończone powodzeniem prace parlamentarne nad tym projektem stały się w praktyce nierealne. Z kolei analogicznemu projektowi złożonemu przez posłów opozycji politycznej do Marszałka Sejmu już w 13 lipca 2021 r., a więc w kilkanaście dni po wejściu w życie art.15zsz¹ ust.1 pkt 4 zd.1 u.a.C, do dziś nie został nawet nadany numer druku sejmowego (do teraz znajduje się więc on w tzw. zamrażarce sejmowej).

⁹ Zob. zapis rozmów A. Łukasiewicz z P. Prusinowskim, 2023a oraz 2023b. Zob. ponadto m.in. Pietryga, 2023a oraz 2023b.

¹⁰ Co prawda NRA w cytowanej wyżej opinii z 15 czerwca 2023 r., w jakiej krytykuje on „dekollegalizację” przepisów k.p.c. o składach sądów cywilnych dokonywaną przez u.KPC[2023-2], nie powołuje się na pisemne uzasadnienie uchwały III PZP 6/22; nie było to możliwe, skoro została ona upubliczniona dopiero 20 czerwca 2023 r. Warto jednak zauważyć, że obydwa te dokumenty cechują się słusznie wspólnym, prokollegalnym duchem, zgodnym z pryncypiami konstytucyjnymi.

¹¹ Które to zarządzenie, w świetle treści tego przepisu, może przecieć: zostać przez prezesa niewydane mimo istnienia (na początku procesu) czy zaistnienia (w jego trakcie), w odniesieniu do danej sprawy, cech sprawy opisanych w art. 47 § 4 k.p.c.; zostać przez prezesa wydane, mimo że obiektywnie dana sprawa nie posiada w dostatecznym stopniu cech sprawy wskazanych w art. 47 § 4 k.p.c.; wreszcie zostać przez prezesa uchylone, mimo że obiektywnie dana sprawa nadal posiada w odpowiednim zakresie cechy określone w art. 47 § 4 k.p.c., nawet gdy prezes sądu wskazuje na okoliczności świadczące o odmiennym stanie rzeczy

¹² Nie zapewnia ona wreszcie, co już wynika z powyższych uwag, stabilizacji struktury sądu orzekającego, w danej instancji, przez cały czas trwania postępowania, ponieważ – zależnie od kolejnych możliwych zarządzeń prezesa sądu w powyższym przedmiocie – ta struktura może być labilna. Począwszy od wyjściowej, ukształtowanej *ex lege* struktury monokratycznej (art. 47 § 1 k.p.c., art.15zsz¹ ust.1 pkt 4 zd.1 u.aC), wyjściowej, ukształtowanej *ex lege* struktury kolegalnej zawodowo-niezawodowej (art. 47 § 2 k.p.c.) czy wyjściowej, ukształtowanej *ex lege* struktury czysto zawodowej (art. 367 §3 k.p.c.), poprzez następnie ukształtowaną *ex decisione* strukturę kolegalną czysto zawodową (w razie wydania przez prezesa sądu pozytywnego zarządzenia na podstawie art. 47 § 4 k.p.c. czy art.15zsz¹ ust.1 pkt 4 zd.2 u.aC), dalej poprzez powrót do struktury wyjściowej, przyjętej *ex lege* (uchylenie przez prezesa zarządzenia z art. 47 § 4 k.p.c. czy art.15zsz¹ ust.1 pkt 4 zd.2 u.aC), itd.

¹³ Zob. w szczególności: *Sąd pomija ustawę ograniczającą udział ławników w orzekaniu – o co wnosil RPO* (www.bip.brpo.gov.pl, dostęp: 28 marca 2022 r.).

¹⁴ Powoduje to, że po krótszym czy dłuższym okresie przerwy w aplikacji tego przepisu znowu może znaleźć on zastosowanie (jeżeli nie zostanie przez ustawodawcę uchylony), a więc moc aplikacyjna (potencjał aplikacyjny) tej regulacji wcale nie ustaje, przy czym jego aktualizacja zależy od zawartego w podstawowym akcie normatywnym rozstrzygnięcia przedstawiciela władzy wykonawczej. Dlatego, gdyby u.KPC[2023-2] ostatecznie nie została przyjęta, a więc gdyby art.15zsz¹ ust.1 pkt 4 zd.1 u.aC nadal obowiązywał, to mimo że po upływie roku od 1 lipca 2023 r. (data odwołania stanu zagrożenia epidemicznego w/w rozporządzeniem MZ z 14 czerwca 2023 r.) nie byłaby ona stosowana, nadal zachowywałaby ona zdolność do jej stosowania w przyszłości, o ile w jakimś punkcie czasowym po 1 lipca 2024 r. rozporządzeniem (Minister Zdrowia) z kręgu władzy wykonawczej znowu wprowadziłby stan epidemii/zażożenia epidemicznego. W ten sposób jedna i ta sama sprawa sądowa, która trwałaby odpowiednio długo w danej instancji mogłaby być rozpoznawana przez dany sąd, w tej instancji, w poszczególnych odcinkach czasu, kolejno obsadzony jednoosobowo-kolegalnie-jednoosobowo-kolegalnie itd., co byłoby determinowane kolejnymi decyzjami przedstawiciela władzy wykonawczej (tu: Ministra Zdrowia) wyrażanymi w podstawowym akcie normatywnym. W ten sposób w szczególności postępowanie dowodowe byłoby prowadzone i istotne etapowe decyzje procesowe byłyby podejmowane przed zmieniającą się w powyższy sposób strukturą sądu, tej samej instancji, w ramach poszczególnych kolejnych odcinków czasu, wyznaczonych „z zewnątrz” przez przedstawiciela władzy wykonawczej.

¹⁵ W niniejszym opracowaniu poprzestaję na zwróceniu uwagi na tego rodzaju sprawy. Określone inne komplikacje, stworzone przez u.KPC[2023-2], powstają w odniesieniu do takich spraw niepracowniczych, które dotąd były, a odtąd nie mają być, rozpoznawane w I instancji w składzie czysto zawodowym (tj. spraw o ubezwłasnowolnienie).

Bibliografia/References

- Ciapała, J. (2017). Carl Schmitt vs. Hans Kelsen, czyli o niektórych doktrynalnych uwarunkowaniach aktualnego kryzysu ustrojowo-politycznego w Polsce, część I. *In Gremio* (113).
- Jankowiak, J. (2023a). Glosa do wyroku SN z dn. 18.01.2023 r., II NsNc 13/23, *Orzecznictwo Sądów Polskich* (9). (tekst przyjęty do publikacji).
- Jankowiak, J. (2023b). Paradygmat sędziego niezawodowego (w szczególności „ławnika”) w świetle dotychczasowej i postulowanej egzegezy tekstu Konstytucji RP, *Praca i Zabezpieczenie Społeczne* (2). DOI: 10.33226/0032-6186.2023.2.4
- Łazarska, A. (2022). Skład sądu drugiej instancji w postępowaniu cywilnym. *Ius Novum* (2). DOI: 10.26399/iusunovum.v16.2.2022.17/a.lazarska
- Markiewicz, K. (2015). Właściwość sądu, skład sądu i wyłączenie sędziego w pracach Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego. *Polski Proces Cywilny* (2).
- Markiewicz, K. (2022). Wpływ regulacji »covidowych« na zasadę niezmienności (stabilności) oraz kolegalność składów sądów odwoławczych. *Polski Proces Cywilny* (1).
- Moras, M. & Kroczyk, P. (2016). Nowelizacja »Zasad techniki prawodawczej«: przepisy epizodyczne, *Forum Prawnicze* (2).
- Olaś, A. (2020). Kolegalność a jednoosobowość – skład sądu I instancji w procesie cywilnym: doświadczenia i perspektywy, *Polski Proces Cywilny* (3).
- Pietryga, T. (2023a). Czy według Sądu Najwyższego pandemii koronawirusa nie było? (www.rp.pl, dostęp: 21 czerwca 2023 r.)
- Pietryga T. (2023b). *Szybcy i wściekli* (www.rp.pl, dostęp: 21 czerwca 2023 r.)
- Rozmowa A. Łukaszewicza z P. Prusinowskim, Prezesem IPIUS SN (2023a): Piotr Prusinowski: *Sąd Najwyższy to wewnętrznie skłócony dom* (www.rp.pl, dostęp z 8 maja 2023 r.)
- Rozmowa A. Łukaszewicza z P. Prusinowskim, Prezesem Izby Pracy SN (2023b): „Starzy” sędziowie SN nie ulegają bylejakości (www.rp.pl, dostęp: 15 czerwca 2023 r.).
- Sąd pomija ustawę ograniczającą udział ławników w orzekaniu – o co wnosil RPO (www.bip.brpo.gov.pl, dostęp: 28 marca 2022 r.).
- Skibińska, M. (2023). O zasadności przepisu art.15zsz¹ ust.1 pkt 4 ustawy antycovidowej z perspektywy konstytucyjnej zasady proporcjonalności. *Polski Proces Cywilny* (1).
- Wengerek, E. (1975). Demokratyzacja procesu cywilnego w Polsce Ludowej. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* (1).
- Wielomski, A. & Bała, P. (2008). Carl Schmitt a Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Studium przypadku ratyfikacji Traktatu lizbońskiego – rola Prezydenta RP, Warszawa 2008. Cytowane za: A. Meller, (2010). *Aktualność Carla Schmitta, Dialogi Polityczne* (13), 438.
- Woźnicki, Ł. (2023). *Ławnicy SN też nie chcą orzekać z neosędziami. Władze sądu grożą konsekwencjami* (www.wyborcza.pl, dostęp: 22.06.2023 r.).
- Zieliński, M. (2002). *Wykładnia Prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*. Wolters Kluwer.

Jarosław Jankowiak, pracuje jako rejonowy sędzia zawodowy, orzekając w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.

Jarosław Jankowiak, works as the district professional judge, adjudicating on labour law cases and social security law cases.